

המטה לחינוך אזרחי ולחיים משותפים المقر للتربية المدنية وللحياة المشتركة

יום זכויות האדם הבין-לאומי תשפ"ו 2025 חופש הביטוי בעידן המהפכה הטכנולוגית

משך השיעור:

90 דקות (לבחירת המורה אם לקיים את המערך בשלמותו או חלקים נבחרים ממנו)

קהל יעד:

על יסודי

מטרות השיעור:

1. להבין את משמעות חופש הביטוי בהקשר דמוקרטי
2. לזהות את השפעת הרשתות החברתיות והטכנולוגיה על חופש הביטוי
3. להבין את הסכנות שבפייק ניוז, דיסאינפורמציה והסתה
4. לדון בגבולות חופש הביטוי
5. לעודד אקטיביות ואחריות אזרחית, חברתית ודיגיטלית של תלמידים בקידום שיח מכבד וסובלני

מהלך השיעור:

פתיחה (10 דק')

מתוך ההכרזה לכל באי עולם (1948). [קישור לויקיפדיה](#)
הצגת סעיף י"ט (19) העוסק בחופש הביטוי: "כל אדם זכאי לחירות הדעה והביטוי, לרבות החירות... לבקש, לקבל ולמסור ידיעות ודעות בכל דרך וללא סייגי גבולות".

שאלה לדיון במליאה:

האם יש ביטוי שאין לו גבול? האם מותר לי לומר מה שאני רוצה, מתי שאני רוצה, למי שאני רוצה?

פעילות במליאה: (10 דק')

רשמו על הלוח שני עמודות: "ביטוי חופשי לחלוטין" ו"חייב הגבלה". בקשו מהתלמידים לזרוק רעיונות לביטויים שונים (פוליטי, אמנותי, אישי) ולשייך אותם לעמודות.
הקרנת הסרטון - [חופש הביטוי | הסתה ופגיעה בפרטיות](#)

שאלה לדיון במליאה:

האם חופש הביטוי ברשתות כיום הוא באמת "חמצן" כדבר הכרחי וחיוני, או שהמהירות שלו הפכה אותו ל"דלק" המצית מחלוקות?

המטה לחינוך אזרחי ולחיים משותפים المقر للتربية المدنية وللحياة المشتركة

פעילות חקר: (30 דק') חלוקת הכיתה ל-3 קבוצות

מתוך תשובות התלמידים יש לציין שבשיעור נעסוק גם בתופעת הפייק ניוז, שיח שנאה והסתה ברשתות החברתיות.

קבוצה	סוגיית הדיון המרכזית בקבוצה	מקור לצפייה וקישור
פייק ניוז	השפעת הפייק ניוז על הדמוקרטיה: האם חופש הביטוי כולל את החופש לשקר? איך פייק ניוז מערער את האמון במוסדות השלטון ובנבחרי הציבור?	https://www.youtube.com/watch?v=IW0ObddkSmo *יש לצפות במקור במלואו לטובת הפעילות
שיח שנאה	התנגשות בין זכויות: מתי חופש הביטוי פוגע בזכות לחיים, ביטחון ושלמות הגוף, הזכות לשוויון והזכות לכבוד (למשל, כלפי קבוצות מיעוט)? האם פגיעה אישית חמורה יותר מפגיעה ציבורית?	https://www.youtube.com/watch?v=8vUdWpwLv10 *יש להפעיל תרגום אוטומטי בהגדרות היוטיוב לטובת הצפייה
הסתה ברשתות החברתיות	הסתה ויראלית: מתי ביטוי דעה הופך להסתה? מי הגורם שאחראי להסרת תוכן מסית? מה האחריות האישית למי שמגיב או מעביר מסרים של הסתה?	https://www.youtube.com/watch?v=fnSgTBgtMVU *יש להפעיל תרגום אוטומטי בהגדרות היוטיוב לטובת הצפייה

שאלות מנחות לכל הקבוצות:

1. שתפו בדוגמאות שנחשפתם אליהם בהקשר לנושא שלכם?
2. מהם היתרונות והחסרונות של הפלטפורמה הדיגיטלית בהקשר לנושא שלכם?
3. כיצד חופש הביטוי וגבולותיו מתקשר לנושא שלכם?

הצגת מסקנות במליאה (עד 10 דק')

כל קבוצה מציגה בקצרה (כ- 3 דקות) את המסקנה שלה, תוך התייחסות לדילמה המרכזית ולגבולות חופש הביטוי בהתאם לנושא הקבוצה.

המטה לחינוך אזרחי ולחיים משותפים المقر للتربية المدنية وللحياة المشتركة

מאקטיביות דיגיטלית לאקטיביות אזרחית - "יצירת קוד השיח המכבד למימוש חופש הביטוי" (10 דק')

פעילות קבוצתית:

כל קבוצה (מאותם הרכבים) מתבקשת לנסח "קוד שיח" קצר עבור רשת חברתית נבחרת (למשל: קבוצות וואטסאפ כיתתיות, קבוצת בית הספר באינסטגרם, או פורום דיונים בית ספרי ועוד).

המטרה:

ליצור כללים **אקטיביים** שמעודדים סובלנות ומגבילים הסתה/פייק ניוז

משימה אקטיביסטית	הקבוצה
כללי אימות מידע: נסחו 3 כללים המחייבים משתמשים (במיוחד מנהלי קבוצות) לוודא מידע לפני פרסום. (למשל: חובת ציון מקור רשמי להודעת חירום).	פייק ניוז
כללי סובלנות וכיבוד השונה: נסחו 3 כללי שיח שמטרתם להבטיח ביטוי לגיטימי לדעות מנוגדות, תוך שמירה על כבוד הדובר והנשמע.	שיח שנאה
כללים נגד הסתה: נסחו 3 כללים ברורים לפיהם ייחסם או ידווח תוכן שנחשב מסית. (למשל: איסור מוחלט על שימוש בכינוי פוגעני לקבוצות מיעוט).	הסתה ברשתות החברתיות

הצגת הכללים במליאת הכיתה (15 דק')

כל קבוצה מציגה בקצרה (כ- 3 דקות) את הכללים העוסקים בנושא שלה. לאחר מכן במליאת הכיתה מחליטים יחד על כלל אחד מכל נושא שאותו הם הולכים לקדם באופן אישי ובאופן כיתתי.

סיכום (5 דק')

הצגת הציטוט של ענת ברון - "חופש הביטוי הוא הכרח לקיום שוק חי וחופשי של רעיונות ודעות, לדיון ציבורי בנושאים בעלי חשיבות ולליבון עמדות ותפיסות עולם."

שיתוף במליאה:

מה לקחתם מהשיעור?
מה דעתכם על הציטוט?